

“Als je elkaar aanvoelt, kun je bergen verzetten”

Wim van der Ros en Hans Raaphorst veertig jaar bij ‘de Orgelvriend’

Al vier decennia lang zijn ze betrokken bij *de Orgelvriend*: Wim van der Ros als schrijver, organisator en bestuurslid, en Hans Raaphorst als medewerker excursies en (later) samensteller van de concertagenda. Beider namen duiken op in *de Orgelvriend* van april 1968. In dat nummer treffen we de eerste bijdrage van Wim aan, ondertekend met “Willem v.d. Ros”. In hetzelfde nummer komen we ook de naam “J.J. Raaphorst” tegen, bij wie men zich kan opgeven voor de orgelexcursie naar Maassluis, Maasdijk en Honselersdijk, die op 18 mei van dat jaar wordt gehouden. Zowel Wim als Hans doen hun werk nog steeds met plezier en zijn (gelukkig) nog lang niet van plan ermee te stoppen. Een gesprek met de ‘senioren’ uit onze redactie. Elders in dit nummer een verhaal over onze andere ‘senior’, Jan W. van Spronsen, die de redactie in 1973 kwam versterken.

Foto: Gerco Schaap

Hans Raaphorst en Wim van der Ros, veertig jaar actief voor de Orgelvriend.

“Er had een oproep in *de Orgelvriend* gestaan dat foto’s en orgelbeschrijvingen welkom waren, en daarom stuurde ik een artikeltje met foto in over het Mart Vermeulen-orgel in de gereformeerde Nieuwe Zuiderkerk in Den Haag, vertelt Wim van der Ros thuis in Veldhoven. “Chris Haalboom zette er de pretentieuze titel ‘Nederlandse orgelpracht’ boven, en onderaan ‘wordt vervolgd’. Zo ben ik bij *de Orgelvriend* terechtgekomen!” In het kader van ‘Nederlandse orgelpracht’ is de slotzin van Wims beschrijving trouwens opmerkelijk: “De huidige organist, de heer Joop van der Kemp, zou een beter orgel waard zijn.”

DE VONK

Het orgelspel van Chris Boss in de Haagse Laakkerk deed bij Hans Raaphorst de vonk overslaan. Eerst kreeg hij orgellessen van de plaatselijke kruidenier maar dit

was geen succes. “Mijn zus speelde niet onverdienstelijk piano en door veel bij haar af te kijken, ging ik zelfstandig op het harmonium verder. Ik bepaalde zelf mijn studietempo. Pas op mijn 26^e ging ik naar Jan van Weelden, bij wie de orgelstudie vakkundig werd opgepakt. Wat geweldig was, dat ik al vanaf de eerste les mocht studeren op het Kam-orgel van de Bethlehemkerk, in de volksmond de ‘Haagse kathedraal’ genoemd. De technische staat was echter slecht. Het pijpwerk vertoonde tinpest en de mechanische aanleg vertoonde mankementen. Van Leeuwen had het pedaal fors uitgebreid op een aparte pneumatische lade. Maar de klank was geweldig in die akoestiek. Later ben ik wat lessen betreft met Jan ‘meeverhuisd’ naar de Oranjekerk. Daar stond een goed klinkend elektro-pneumatisch Van Leeuwen-orgel. Van 1991 tot circa zeven jaar geleden heb ik nog les gehad

GERCO SCHAAP

van Ronald de Jong in Zoetermeer.” Hans was werkzaam in de elektrotechnische industrie, onder meer als werkvoorbereider. Na de invoering van de vrije zaterdag, eind 1960, kreeg hij meer tijd voor de orgelhobby. Regelmatig was hij in ‘het orgelschuurtje van Schippers’ te vinden. De broers Leen, Klaas en Koos Schippers waren in die dagen al nauw betrokken bij *de Orgelvriend*, stuurden regelmatig artikeltjes met foto’s in en hielpen mee bij het organiseren van orgelexcursies. In 1964 abonneerde Hans zich ook op *de Orgelvriend* en hielp hij mee met de organisatie. “Die excursies werden in het begin georganiseerd door mensen uit de regio. Wij hadden destijds veel contact met Jochem Vellekoop, die organist was van de Hervormde kerk te Wateringen. Vellekoop was tuinder van professie en was een gedreven orgelman met veel contacten in het Westland. Hij verschafte ons de adressen en maakte de afspraken. Uiteraard werd dit vanuit *de Orgelvriend* aangevraagd. Van een andere excursie in het Westland naar onder meer Naaldwijk Geref. kerk en Monster Geref. en Hervormde kerk herinner ik me dat ik

met mijn scooter voorop reed om de weg te wijzen. Ik was toen even een levende Wegwijzer, ‘Tom Tom’ zouden we nu zeggen.”

Wim van der Ros: “Thuis hadden we helaas geen harmonium, maar diverse familieleden wel. Mijn broer Hans en ik hebben ons enkele delen uit Worp zelf machtig gemaakt, waarbij de een de rechterhand en de ander de linkerhand voor zijn rekening nam. Ik zou niet weten hoe dat toen geklonken heeft, maar we waren er best trots op. Toen ik op de Militaire Academie zat, heb ik me de nodige jeugdzondes eigen gemaakt op het elektronisch orgel dat in de Protestantse Kapel stond. Ik heb daar zelfs durven begeleiden. Na het behalen van mijn officiersbul in 1967 kwam ik in Ede terecht, eerst op kamers bij Cons Haffmans, de organist van de Gereformeerde Noorderkerk. Ik heb toen lesgenomen bij Fulps V. Valstar, organist van de Gereformeerde kerk in Lunteren. Voor ons trouwen had ik al een pedaalharmonium aangeschaft. Ook fotografie was een van mijn hobby’s, dus de verzameling orgelfoto’s breidde zich destijds al aardig uit.” De eerste orgeldag die hij meemaakte,

was in de Bergwegkerk te Zeist in 1969. Bij het dagprogramma dat hij bewaart, zit ook het programma van het ‘Orgeluur voor en door orgelvrienden’. Bij de organisten komen we namen tegen als O. Dijkhuizen (Nunspeet), K. Schippers (Nieuw-Vennep) en A. Knevel (Bussum). “Na de Militaire Academie ben ik een aantal jaren in actieve dienst geweest in diverse functies bij de Lichte Lucht doelartillerie. In 1971 heb ik mijn request geschreven; ik kon me niet verenigen met de wijze waarop defensie, laat ik zeggen, veelal te ambtelijk functioneerde. Daarna ben ik wel als reserveofficier actief gebleven en heb nog tot in de jaren ’90 meegedraaid bij grote oefeningen in Duitsland.”

Hebben jullie in je werk voor ‘de Orgelvriend’ profijt gehad van vaardigheden die je in je dagelijkse werk opdeed? Hans weet dat zo gauw niet, of het moest een cursus ‘blind typen’ zijn, waarvan hij later veel gemak heeft gehad bij het uittypen van de Wegwijzers. Wim heeft er duidelijk wel profijt van gehad: “Het werken vanuit structuren en het omgaan met mensen. Vanaf

Foto: Koos Schippers

Groepsfoto van de deelnemers aan de orgelexcursie op 18 mei 1968 voor de Gereformeerde kerk van Maasdijk. Gekniel, van links naar rechts: Jan Hoogenes, Klaas Schippers, onbekend, de heer Van der Vaart, tweemaal onbekend, Joop en Riet de Vries en Dirk van der Harst. Daarnaast staan (in lichte regenjas) Hans Raaphorst, Gijsbert Lekkerkerker en Leen Schippers. Op de achterste rij staan onder anderen Jan van Westenbrugge (3e van links), Jos Geldof (met donkere bril), Kees Bregman (tussen 2e en 3e raam van links) en André Knevel (tussen 3e en 4e raam). Links achter Hans Raaphorst staat Jochem Vellekoop.

Wim voor zijn huisorgel.

1971 ben ik in diverse boeiende functies werkzaam geweest bij een grote Nederlandse verzekeraar. Vanuit beide werkkringen nam ik vooral de manier van samenwerking met mensen mee. Daarin heb ik onder meer geleerd dat je elkaar vertrouwen moet kunnen geven en van elkaar op aan moet kunnen. Als je elkaar aanvoelt, kun je bergen verzetten. Organisatie, of dat nu in je dagelijkse werk of in het vrijwilligerswerk is, vereist een goede planning, waarbij je je altijd moet afvragen ‘wat betekent dit voor mij?’”

ZELF SPELEN

Zowel Wim als Hans spelen van jongs af orgel. Hans verving af en toe Henk van Mourik, die Jan van Weelden in de Bethlehemkerk was opgevolgd. Eerst op het Kam-orgel dat later naar Poortugaal is gegaan, daarna op het Van Leeuwen-orgel (1961) dat uit de Goede Vrijdagkerk in Den Haag kwam. Na het vertrek van Van Mou-

rik speelde Hans samen met Aries Smit, de dirigent van het Bethlehemkoor, om en om de diensten. Hij heeft er tot 1995 gespeeld. “Het Van Leeuwen-orgel heeft me in zekere zin gevormd, ik ging er exacter door spelen. Er zaten erg mooie fluiten op.

In 1997 is het orgel verkocht aan de Gereformeerde kerk van Delfzijl. Inmiddels was ik in 1988 naar Zoetermeer verhuisd en werd ook daar gevraagd te spelen. Dat doe ik sinds 1992 in twee kerken.”

Wim speelde na zijn lessen bij Valstar vooral voor eigen plezier. “Ik wilde me niet binden als organist aan een kerk.

Ik had genoeg aan mijn werk en aan

de Orgelvriend, en in de weekenden en vakanties zitten we regelmatig in Zeeland.” Sinds 2002 heeft Wim weer les, bij Leen Nijdam op het Flentrop-orgel van de Agnus Dei-kerk in Aalst-Waalre. Studeren doet hij thuis op zijn fraaie pijporgel, een eenklaviers instrument uit 1973, gebouwd door de toen 25-jarige Jan Hoogenes uit Lisse en later enigszins gewijzigd door Pels & Van Leeuwen. Ook speelt hij vaak samen met zijn vrouw Annie, die dwarsfluit speelt.

ONGEKENDE GROEI

Wim maakt sinds medio 1970 deel uit van de redactie. “Na mijn eerste ‘Nederlandse Orgelpracht’ volgden in dat jaar onder meer de orgels van Harderwijk, Elburg, Arnhem (Eusebius), Den Haag (Kloosterkerk) en Alkmaar (Laurens). Naast het verslag van de viering van ons tienjarig jubileum in de Bergwegkerk in Zeist,

had ik op verzoek van de toenmalige redactie een interview met de jubilerende Hans Boelee, organist van de Grote kerk in Driebergen.” Vanaf die tijd schreef hij regelmatig artikelen en prijkte de ene foto na de andere van hem op de omslag.

Hans’ naam en adres werd begin 1972 aan het colofon toegevoegd, nadat Johan C. Meischke hem gevraagd had de samenstelling van de Wegwijzers op zich te nemen. Ondertussen kreeg *de Orgelvriend* in rap tempo landelijke bekendheid en maakte het abonneebestand een ongekende groei door. Kon eind 1968 met enige trots de vijfhonderdste abonnee worden bijgeschreven, in januari 1975 werd de drieduizendste abonnee verwelkomd. In die tijd werden nieuwe abonnees nog met naam en adres in het blad vermeld en niet zelden waren daar een tot twee volle pagina’s mee gemoeid. Met het oog op de privacy kwam aan deze vermeldingen al spoedig een einde.

Het is verbazend om te zien hoe *de Orgelvriend* in die jaren in een enorme behoefte voorzag. In vakkringen werd het blad vaak wat spottend afgedaan als ‘de Panorama onder de orgelbladen’ maar dat nam niet weg dat het uitgroeide tot het grootste orgelblad van Nederland. Ook voor de orgelbouw waren het gouden tijden. Orgelbouwers namen nog de tijd en moeite om fotokaarten met disposities van hun nieuwe instrumenten te laten maken en elk nummer stond dan ook vol met afbeeldingen en disposities. De standaard omvang was in die tijd, inclusief omslag, 24 pagina’s.

Het succes was mede te danken aan de orgelexcursies en landelijke orgeldagen waarbij vooral Wim het leeuwendeel van de organisatie op zich nam. Op orgeldagen konden orgelliefhebbers elkaar ontmoeten en ervaringen uitwisselen. Ze werden veelal in plaatsen georganiseerd waar meerdere interessante orgels te vinden waren. Aan de deur stond Chris Haalboom, die iedereen met een handdruk begroette (“Welkom, zoek een mooi plekje, jochie” was zijn geveulegd welkomstwoord), of Willem Ouwe-

hand, en verder kon men ook de andere redactieleden te spreken krijgen. Uitgever Willemsen was vertegenwoordigd met bladmuziek, boeken en grammofoonplaten en er was altijd een orgelbouwer aanwezig die demonstreerde hoe pijpen worden gemaakt. Op zo'n dag werden vele nieuwe contacten gelegd, wat vaak resulteerde in nieuwe artikelen of toezeggingen daarvoor. De lezer had in die tijd een belangrijk aandeel in de vulling van het maandblad, hetzij door het aanleveren van gegevens, hetzij door het insturen van krantenberichten. Het succes schiep natuurlijk wel verplichtingen bij degenen die het blad samenstelden en de redactieleden staken dan ook heel wat vrije tijd in het produceren van kopij. Dat leidde natuurlijk wel eens tot wrijvingen bij de echtgenotes maar voor zover we kunnen nagaan, is er geen huwelijk gestrand op *de Orgelvriend*. Wim herinnert zich een kostelijk voorval. "Mijn vrouw Annie werd eens opgebeld door een orgelvriend die meldde dat er het volgende weekend een nieuw orgel in zijn woonplaats in gebruik zou worden genomen. 'Uw man moet komen, hoor, 't is érg belangrijk!' Maar Annie, die de bui al zag hangen, stelde een slimme tegenvraag: 'Kunt u zelf niet een artikeltje schrijven?' Antwoord: 'Nee, dat kan niet, want wij moeten naar de camping!'"

TUSSEN DE 40.000 EN 50.000 CONCERTEN VERWERKT...

Intussen zijn we ruim een kwart eeuw verder en groeien de bomen niet meer tot in de hemel. De oplage van ons blad schommelt, na een verdere stijging eind jaren '70 tot vierduizend abonnees, inmiddels weer rond de drieduizend. Er worden niet meer maandelijks nieuwe orgels in gebruik genomen en/of gerestaureerd, in sommige kerken is een organistentekort en het internet voorziet in 'Orgelnieuws'. Orgelconcerten en -evenementen zijn echter talrijk, reden waarom *de Orgelvriend* niet zo vaak meer orgeldagen organiseert. *Hans, is er voor jou veel veranderd, nu*

ook op het internet een vrij complete orgelagenda te vinden is?

"Ik kan er nog niet zoveel van merken. Voor het afgelopen juli/augustusnummer had ik toch weer zo'n 730 concertopgaven en daar zat Limburg dit keer niet eens bij. Wel is het zo dat je door de efficiëntie van het aanleveren – veelal via e-mail – minder persoonlijke contacten hebt dan vroeger." Heeft het invoeren van de 2-euro-vergoeding, vijf jaar geleden, veel 'klanten' gekost? "Enigszins, maar dat heeft ook te maken met de mogelijkheid om gratis concertberichten op het internet te plaatsen." *Heb je in de loop der jaren veel te stellen gehad met de organisatiecomités?* "Over het algemeen gaat het heel goed. Je hebt erbij die al vroegtijdig een hele lijst aanleveren en keurig van tevoren betalen. Er zijn er ook die altijd op het randje of nét te laat zijn. Tegenwoordig moeten we daar streng in zijn omdat de planning nu vrij strak is."

Wim, je bent twee jaar geleden met pensioen gegaan maar je hebt het nog even druk als voorheen...

"Mijn 'dagtaak' is nu zo'n beetje het orgel, zeker met mijn rol binnen de Brabantse Orgelfederatie. Het is momenteel ook weer 'pieken' voor de Nationale Orgeldag op 13 september, die ik zeven jaar geleden geïnitieerd heb, de Openingsmanifestatie dit jaar in Kampen, onze jubileum-orgeldag op 4 oktober in Amersfoort en de excursie op 25 oktober in Midden-Brabant. Maar ik geniet van het werken binnen die verschillende teams!" *Heb je enig idee hoeveel artikelen je in die veertig jaar hebt geschreven?* "Zo terugkijkend en terugbladerend in de oude jaargangen denk ik dat ik zo rond de 350 bijdragen heb geleverd aan ons blad. Of dat nu grote of kleinere orgelbeschrijvingen zijn, interviews met organisten, bijdragen rond de excursies en de Landelijke Orgeldagen van *de Orgelvriend*, de programmaboekjes, of cd-besprekingen ... ik heb niet alle jaargangen doorgespit maar het moet bij elkaar aardig wat zijn ..."

Foto: Gero Schaap

En Hans, kun jij een ruwe schatting maken van het aantal concertberichten dat je hebt verwerkt?

"We zitten al jaren op een jaargemiddelde van ca. 1800 à 1900 concerten. In de beginperiode zal dat toch beduidend minder zijn geweest, zeg gemiddeld 1300 concerten per jaar. Dat maal de 36 jaar dat ik de Wegwijzers samenstel, kom je uit op een getal tussen de 40.000 en 50.000 concertberichten. 't Is een grove schatting en ik denk dat ik dan nog voorzichtig ben ..."

Kunnen jullie het eigene van 'de Orgelvriend' onder woorden brengen?

Hans: "Van abonnees hoor ik vaak: er valt een heleboel te lezen in *de Orgelvriend*."

Wim: "De diversiteit in berichtgeving, de actualiteit, het menselijk aspect, de vele foto's ... Omdat je veel laat zien, blijft het blad goed leesbaar. Sinds 1994 hebben we daar als redactieteam meer grip op, toen Vijlbrief in Haarlem ons blad ging uitgeven. Jij en ik hebben toen pittig onderhandeld en kregen toen een daarvoor vereist redactiebudget tot onze beschikking. Sinds die tijd gaat alles veel gestructureerder en verzorgt Annie – inmiddels alweer veertien jaar – de correctie van de opgemaakte proef. Het pas gehouden lezersonderzoek geeft aan dat we op de goede weg zijn!"

